

Hva vil Norge med FN?

Taler

Jonas Gahr Støre

Dato

7 september 2006

Omstendigheter

Redegjørelse for FN-forumet

- 1 Noen ganger er det en kontrast mellom det FN vi liker å like og det FN som presenterer seg i virkelighetens brutale lys - med sine seire og nederlag.

- 5 I Norge har vi mange ideelle forestillinger om FN - som vi har støttet og trodd på siden 1945. Men det vi ser i alle medieoppslagene tegner et annet bilde. Nederlagene skaffer ofte større overskrifter.

- 10 Og da er veien kort til å konkludere med at det meste er galt. Fordi FNs mål er en verden der sikkerhet, menneskerettigheter, fred og utvikling råder - så blir ofte bildet preget av differansen - av alt det som mangler.

Men når vi nå møtes noen dager før FNs generalforsamling i 2006 - så mener jeg det er på sin plass å peke på FNs styrke - og spor av Norge i det FN får til.

- 15 Se til Midt-Østen: Hvem driver det ledende diplomatiet for å trygge en skjør våpenhvile? Hvem reiser fra sted til sted med budskap, finner kompromisser og får til framgang? Hvem har samlet sammen en militær styrke som nå skal sikre oppfølging av Sikkerhetsrådets resolusjon?

- 20 Det er FN og Kofi Annan. Midt i juli var verden oppgitt over at ikke Sikkerhetsrådet klarte å stoppe krigen. Men Sikkerhetsrådet er summen av det de faste og valgbare medlemmene kan samle seg om. Og da det ble enighet - enstemmig enighet - da tiet til sist våpnene. Ikke noe enkelt land greide å stoppe kampene. Det var den samlede FN-komponenten som avgjorde. Jeg vil snakke
25 mer om det senere i dette innlegget.

Se til Oslo: I forrige uke var FNs reformdagsorden flyttet til Oslo, der Jens

30 Stoltenberg ledet panelet som skal se på hvordan FN kan bli bedre til å løse sine oppgaver på det humanitære området, miljø- og kvinnespørsmål. Dette er en viktig sjanse til å sette en dagsorden for morgendagen: lage en ambisiøs oppskrift for et bedre FN. Det er en hovedstolpe i regjeringens utenrikspolitikk.

35 Se til felten: Nordmenn er med - 100 er på vei til Libanon på fire norske MTB'er - det er norske kvinner og menn av format. Over 150 forbereder seg til et mulig oppdrag i Darfur.

40 Og videre: Da Kofi Annan satt i sine møter i Libanon hadde han en nordmann på hver side - Terje Rød Larsen på den ene siden og Geir O. Pedersen på den andre. Jan Egeland leder det humanitære arbeidet og holder verdens øyne rettet mot de kjente og ukjente katastrofene. Rundt omkring sitter det nordmenn i staber og tjenester. Vi mener det kan bli flere - særlig av dem som bærer den blå hjelmen.

45 Jeg nevner dette - som en inngang - for å understreke at dette er en hovedarena for utenrikspolitikken. Ikke en arena der vi driver sololøp, men der vi bidrar til en dugnad for fred, sikkerhet og utvikling.

50 Og de siste ukene viser at FN virker, særlig når knapt noe annet virker - i alle fall ikke våpnene.

Hva vil vi så med FN?

55

Hva vil Norge med FN, regjeringen, parlamentarikere, ungdomsrepresentantene, hele det norske sivile samfunnet? Hva vil dere med FN?

60 Hvorfor trenger vi FN? Hvorfor finnes det ikke noe godt alternativ?

Dette er overskriftene for det jeg har tenkt å reflektere over i dag, men først: Velkommen til dette første møtet i det nye FN-forum.

65 Her i rommet er samlet mye engasjement, ekspertise, solide erfaringer. Mange skal til New York i høst, som delegater, observatører, som for eksempel LNU

som hvert år velger ut et par ungdomsdelegater - det er veldig verdifullt. Flere skriver på innlegg til mange seanser, som jeg og mine medarbeidere i departementet.

Deres engasjement bidrar til å gjøre norsk FN-politikk så sterk. Det bidrar til at Norge er et av de landene hvor befolkningen har mest kunnskap om FN.

Kunnskap skaper engasjement, forpliktelse, kontinuitet.

Det er nå drøye 61 år siden FN-pakten ble undertegnet, Charteret, den 26. juni 1945, San Francisco, "Vi De forente nasjoners folk som er bestemt på å redde kommende slektsledd"; vi er folk som vil "vise forståelse overfor hverandre og leve sammen i fred som gode naboer".

I år, på den 26. juni, ble Montenegro det 192. medlemslandet av FN. Mye har skjedd - 61 år - 192 medlemmer.

La oss ta utgangspunkt i - og holde fast ved - at FN-pakten ikke er et utdatert dokument. Og uansett kan den - i likhet med Eidsvoll-grunnloven - ikke reforhandles.

Men under FN-charteret sliter vi med gammel arkitektur som skal håndtere nye spørsmål. Derfor må vi ha reform og vi må ha nye, framtidsrettede løsninger.

Det er en god del galt med FN, som mange påpeker, men mye er også bra. - For glem ikke de åpenbare begrensningene i alle de andre løsningene; de unilaterale der land tar seg til rette alene; i de uoversiktelige koalisjonene av de villige med uklare mandater og bristende legitimitet.

FN er unik som politisk legitimering fordi den er global, fordi den har 192 medlemsland, fordi vi har Charteret.

Det vi sliter med er gjennomføringen, effektiviteten.

Men vi skal ikke glemme, og vi kan gjenta og gjenta: FN er summen av hva landene vil og klarer. Som Sikkerhetsrådets resolusjon 1701 om Libanon, som

satte en stopper for krigshandlingene i Libanon og rakettene mot Israel. Den er ikke ideell. Men den gjør nytten. En ikke-ideell resolusjon for en langt-fra-ideell verden. - Så er det opp til godt politisk arbeid å bygge videre.

110

Soria Moria-erklæringen legger opp til en ambisiøs norsk FN-politikk. Den er spor nummer én i utenrikspolitikken; om å bidra til en verden der rett gjelder; der de sterkeste ikke kan ta seg til rette.

115 La meg bruke Generalforsamlingen som bakteppe for å trekke opp noen linjer i vår FN-politikk.

Jeg skal ikke gjennomgå alle mulige spørsmål. Vi har lagt ut heftet Aktuelle FN-spørsmål. Der finner dere status for sakene på FNs dagsorden og hva som er Regjeringens holdning.

120

Hva er FNs styrker og svakheter?

En grunnleggende premiss for det som er sterkt og svakt, trer fram av at framgang krever møysommelig enighet. I FN er det fortsatt slik at medlemsland gjerne krever sin rett, men uten at de selv vil la seg binde av globale normer, kompromisse med egne hjertesaker, eller bidra til fellesskapet uten direkte motytelser.

125

130 Når alle må bli enige, blir det lett slik at den som vil minst, bestemmer mest.

FN er god til å drive de politiske arenaene og holde diskusjonen i gang. Men det er opp til medlemslandene å skape enighet omkring internasjonale kjøreregler.

135 FN er god til å drive humanitær bistand, god på å støtte og rådgi innen utvikling, og ganske god på menneskerettigheter.

FN er god på fredsoperasjoner, ganske god på fredsmekling når muligheten byr seg, men nok ikke fullt så god på fredsbygging.

140

FN har problemer når det gjelder nedrustning og ikkespredning.

Og ikke minst: FN har for mange oppgaver i forhold til ressursene.

FN har for mange gamle mandater som skal oppfylles.

FN skriver for mange rapporter.

150 Og FN bruker ikke alltid ressursene der de bør brukes.

Det viktigste for FN nå, er å bli bedre til å levere globale fellesgoder - goder som bare fellesskapet kan ta ansvaret for, og som alle kan dra nytte av, særlig de svakeste.

155

Modernisering og effektivisering av FN er helt nødvendig for å oppnå dette. Vi - som regner oss som FNs beste venner - må være i forkant når det gjelder FN-reform.

160 Vi som verdsetter FN, må våge å være kritiske. Vi kritiserer fordi vi vil ha et sterkere FN. Andre kritiserer fordi de vil bygge FN ned.

Nå blir FN jevnlig kritisert for feilgrep. Men virkeligheten er alltid mer nyansert.

165

Olje-for-mat-skandalen har kostet FN dyrt i form av svekket omdømme. Det er avdekket feil i FNs administrasjon av programmet.

170

Men saken er samtidig en god illustrasjon på hvor vanskelig dette er. Som alt annet i FN var programmet resultat av et kompromiss. Motsetningene mellom de faste medlemmene av Sikkerhetsrådet gjorde det svært vanskelig å ta opp mangler. Dominerende medlemsland gjorde lite for å hindre korrupsjon.

175

Ingen lands myndigheter kom til Sanksjonskomiteen med konkrete opplysninger om egne lands selskaper. I dag vet vi - ut fra rapportene som har kommet i ettertid - at mange hadde slik informasjon. Og det skal FN ha: Fakta kom til slutt på bordet - i alle fall store deler av fakta.

180

På samme måte har det vært til stor skade at FN-soldater og FN-personell i tjeneste har begått seksuelle overgrep overfor mennesker i land der FN har fredsbevarende styrker.

FN har gjort for lite for å forebygge dette. De har reagert for sent. De har ikke

185 satt inn nok ressurser. De har ikke gjort nok for å motvirke slike overgrep i mandater, oppsett og tilsyn med operasjonene.

Likevel, og det mange glemmer, er at det er de troppebidragsytende landene som må stille sine egne soldater til ansvar. FN som organisasjon kan ikke gjøre det.

190

I begge saker - i Olje-for-mat-programmet, og når det gjelder personell som begår seksuelle overgrep - var det FN selv som avslørte problemene gjennom egne, interne kontrollmekanismer.

195 Det er opp til medlemslandene å følge opp.

Generalsekretær Kofi Annan besøkte ruinene i Beirut i forrige uke og ble
200 nærmest pepet ut av demonstranter. Hvem - og hva - er det den krigsrammede befolkningen ser, når de "buer" mot FNs generalsekretær?

Det tok for lang tid å stanse krigen. Den humanitære bistanden lot vente på seg. For alminnelige mennesker verden over er FNs generalsekretær et symbol på
205 verdenssamfunnet. Et verdenssamfunn som, sett opp fra ruinene i Sør-Beirut, oppfattes som likegyldig - eller enda verre - medskyldig?

Men reaksjonen mot Kofi Annan i Beirut er også utslag av noe annet. Det er en demonstrasjon på de forventninger folk har til FN; den sentrale rolle som
210 forventes av FN i arbeidet for fred, for utvikling, for humanitær innsats. Det er et uttrykk for den store skuffelsen over at FN - av alle - oppfattes å ha sviktet.

Har de rett?

215 Vi må i alle fall begrunne hvorfor vi fortsatt mener at det er fullstendig galt å brenne FNs kontorer, og hvorfor vi fortsatt bruker veldig mye norske penger på en stor organisasjon som mange kritiserer.

220

Mye av diskusjonen i det siste kretser omkring spørsmålet om FN virker eller ikke.

225 Den amerikanske FN-ambassadøren John Bolton sier rett ut at USA betrakter
FN som ett forum blant flere, og at USA vil velge det som passer best for å
fremme USAs politikk i hver enkelt sak. "Forum shopping" kalles det.

Bolton mente for øvrig at FN ville fungert like bra om flere etasjer av FN-
230 bygningen ble fjernet. Det er hans visjon. Det er ikke vår og det sier vi fra om.

Og det er da også interessant å se at USA og de andre dominerende
medlemmene stadig vender tilbake til FN når de store problemene skal løses. -
Når alenegangen har kommet til veis ende og problemene fortsatt tårner seg
235 opp.

Fredsbevarende operasjoner er et godt eksempel. Tallet på FN-personell i
240 fredsoperasjoner har kommet opp i 90.000. Med den utvidete FN-operasjon i
Libanon, Darfur og Øst-Timor, kan vi snart ha nådd 120.000.

FN har aldri tidligere hatt så mange soldater i felten, og har aldri vært inne i så
mange konflikter samtidig. Med andre ord: Det er ikke bare såkalte små land
245 som trenger FN. Stormaktene gjør det også.

FN ble rammen for en styrke i Sør-Libanon. På samme måte viser erfaringen fra
Darfur at det er vanskelig å finne gode løsninger utenfor FN. Den AU-ledete
fredsoperasjonen møter store utfordringer; alle gjør det om dagen med de
250 uakseptable handlingene fra regimet i Khartoum.

De fleste innser nå at man trenger å trekke på FNs planleggingssystem og FNs
etablerte finansieringsmekanismer for å lykkes med en så komplisert operasjon.

255 Hver på sin måte viser Libanon og Darfur fordelene med å jobbe innenfor en
FN-ramme og med FNs etablerte rutiner.

Kofi Annan har gjort en god jobb. Ikke siden Dag Hammarskjöld har noen
arbeidet så intenst og så målbevisst for å reformere og modernisere De forente
260 nasjoner, for å tilpasse organisasjonen til vår tid - og framtiden.

Det tar tid å reformere FN, men Kofi Annan har vendt denne "supertanker-organisasjonen" til riktig kurs.

265

Nå skal Nobelprisvinneren få sin etterfølger. Men ett er sikkert: Reformprosessen må fortsette. Retningen må fastholdes. For morgendagen vil ikke trenge mindre av FN, snarere mer.

270

Hvor mange nye kriger har vi om fem år? Hvor mange flyktninger? Hvor mange liv kan ha gått tapt i Darfur og Kongo?

275

Det er ikke lenge siden Rwanda og Srebrenica. Vil vi være vitne til nye folkemord innen de neste fem år? Har vi klart å stille folkemordere for retten?

Hvor mange nye atomvåpenstater har vi?

280

Klarer vi å bekjempe fattigdommen? Hvor mange dør av hiv/aids? Hva viser barnedødelighetstallene? Utviklingen innen rent vann, avskoging, miljø? Flere går sultne til sengs i dag enn på 1990-tallet - over 800 millioner - hvor mange om ti år?

285

Det finnes ingen fasit. Men enten det gjelder forholdene innen menneskerettigheter, fattigdom, internasjonal terrorisme eller spredning av masseødelegglesesvåpen, så må FN være en del av svaret.

290

FN er blitt bedre til å levere resultater på de områder som betyr mest. Det gjelder:

Evnen til å skape og opprettholde fred. Evnen til å fremme demokrati, menneskerettigheter og rettsstatsprinsipper, og Evnen til å skape utvikling og levere humanitær bistand.

295

La meg kommentere hvert av disse punktene.

300

Først om FNs evne til å skape og opprettholde fred:

Fredsoperasjoner er noe av det viktigste FN er engasjert i. Oppdragene blir stadig flere - og de blir stadig vanskeligere.

305

De aller fleste oppdragene de siste årene er skarpe oppdrag. - Oppdrag hvor man må bruke makt for å etablere fred. Det er ofte mer krevende å bygge freden som det er å stanse krigen. Noe som krever et godt grunnlag i mandatene.

310 Fra første stund må man ha i tankene humanitær innsats, menneskerettigheter og utvikling når slike flerdimensjonale oppdrag planlegges.

Og vi må ha med kjønnspektivet. Krig og konflikt rammer kvinner og menn, jenter og gutter, ulikt. Dette må det tas hensyn til planlegging og gjennomføring av FNs og vår egen fredsinnsett.

315

Selv om etterspørselen øker - og det er bra at FN kan mobilisere - så vet vi at FNs kapasitet til å håndtere skarpe oppdrag er ikke ubegrenset. Det bidrar til å øke interessen for andre løsninger, enten ved at man benytter underkontraktører som NATO, eller koalisjoner av villige land.

320

FN kan ikke alene bære byrden med å sikre fred og stabilitet. Det er heller ikke hensiktsmessig. Styrkeutvelgelse avhenger av oppdraget. Noen ganger er det grunnlag for en koalisjon av villige utenfor FN, men som regel er det lettere å finne villige innenfor en FN-ramme.

325

Norge støtter en videreutvikling av samarbeidet mellom FN og NATO, Den europeiske union (EU) og Den afrikanske union (AU). Men det må aldri være tvil om den folkerettslige forankringen og FNs overordnede rolle og ansvar som legitimerende aktør.

330

Oppdraget i Libanon kommer på toppen av planleggingen av FN-operasjonen som skal ta over etter AU i Darfur. To slike store oppdrag blir en tung belastning på FNs stabsapparat og krever at medlemslandene stiller opp med betydelige ressurser.

335

En viktig arv etter Kofi Annan er FNs integrerte operasjonstilnærming: Der militære komponenter og politipersonell kobles sammen med humanitær innsats og utviklingstiltak.

Dette er en måte å utnytte et av FNs viktigste komparative fortrinn, som er bredden i organisasjonens innsats. Dette er veien å gå. Men det er langt å gå.

345 *****

FN-toppmøtet i fjor vedtok å etablere en fredsbyggingskommisjon, et fredsbyggingsfond og et støttekontor for fredsbygging i FN-sekretariatet. Norge deltar aktivt i disse reformene, Regjeringen har prioritert dem fra første dag.

350

Vi har allerede bidratt med 200 millioner kroner til Fredsbyggingsfondet. Vi har fått ett av ledervervene i Fredsbyggingskommisjonen. Dermed får vi en viktig rolle i arbeidet med å etablere kommisjonen som en solid aktør som fokuserer på praktiske resultater.

355

Det er avgjørende at kommisjonen viser evne til å gjøre det den er ment å gjøre: Mobilisere politisk vilje og ressurser for å hjelpe krigsherjede land i overgangen fra krig til varig fred.

360 I den sammenheng vil jeg legge særlig vekt på tre forhold: Kvinner og likestillingsperspektivet, sikkerhetssektorreform, og effektiv ressursmobilisering.

I all vår fredsinnsett vil vi trekke på den norske handlingsplanen for
365 Sikkerhetsrådets resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet. Dette vil bli en av Norges merkesaker i FN i året som kommer.

Planen lanserte vi 8. mars. Det er en god dato for å oppsummere og evaluere oppfølgingen av planen.

370

To land står nå på Fredsbyggingskommisjonens dagsorden: Sierra Leone og Burundi. Norge har fått et særskilt ansvar som leder av arbeidet for Burundi. I etterkant av den positive overgangsprosessen står Burundi overfor store utfordringer for å sikre politisk, sosial og økonomisk utvikling.

375

Dette blir en prøvestein for Fredsbyggingskommisjonen.

Et av områdene der FN historisk har oppnådd viktige resultater, er nedrustning og ikke-spredning. Nå er det grunn til bekymring.

385 I fjor var vi skuffet over at tilsynskonferansen til Avtalen om ikke-spredning av kjernevåpen (NPT) ikke ga de ønskede resultater. I år opplevde vi et tilbakeslag på håndvåpenområdet.

Usikkerheten om Irans kjernefysiske program og utviklingen i Nord-Korea illustrerer skjørheten i dagens ikke-spredningsregime av kjernevåpen. Disse to
390 sakene må løses politisk, innenfor rammen av FN.

FNs rolle på nedrustningsområdet må styrkes. Sikkerhetsrådet har gjennom egne resolusjoner pålagt medlemslandene å treffe tiltak mot spredning av masseødelegelsesvåpen.

395

Det er likevel viktig at FNs generalforsamling spiller en sentral rolle på nedrustningsområdet.

400 Vi må derfor fortsette arbeidet med å reformere forsamlingens førstekomité, som har ansvaret for internasjonal sikkerhet og nedrustning. Norge har tidligere gjort en solid innsats på dette området. I år får vi virkelig anledning til å sette vårt preg på arbeidet ved at ambassadør Mona Juul er valgt som leder.

405 Vi vil legge opp til diskusjoner som fanger opp sentrale nedrustningspolitiske utfordringer. Om temaer som kjernevåpen, biologiske våpen, håndvåpen og klaseammunisjon. Vi vil trekke inn ekspertise utenfra og ikke minst fra de frivillige organisasjonene.

410 Vi vil arbeide for at denne komiteen i størst mulig grad makter å enes om de resolusjoner som skal vedtas. Internasjonal enighet er avgjørende for å bevege nedrustningsarbeidet framover. Kravet om konsensus må imidlertid ikke føre til at resolusjoner utvannes til det meningsløse.

415 Vi har - så langt - unngått et grufullt scenario med 50 kjernevåpenstater. Derfor er det så viktig å slå ring om og styrke ikke-spredningsavtalen. Alle land må engasjere seg konstruktivt i dette arbeidet. Ikke minst kjernevåpenstatene. Vi kommer ingen vei uten at disse trekkes aktivt inn i nedrustningsprosessen.

420 Vi vil for vår del videreføre samarbeidet i Syvlandskretsen - det vil si med
Storbritannia, Australia, Romania, Chile, Sør-Afrika og Indonesia. Det er en
spennende gruppe som kan øve press i mange retninger.

425 Så til det andre området som Norge prioriterer; FNs evne til å fremme
menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsipper.

Darfur, Uganda, DR Kongo. Åsteder for vår tids mest groteske forbrytelser.

430 Ikke tilfeldige forbrytelser - men planlagte overgrep, begått av krigsherrer som
ser seg tjent med å spre splid, hat og grusomhet. Det er et nederlag for
folkeretten at noen ser seg tjent med folkemord, krigsforbrytelser og forbrytelser
mot menneskeheten. Gjerningsmennene skal stilles til ansvar.

435 Her ser vi viktige og lovende utviklingstrekk i dagens verden. Selv om det er
vanskelig å forstå hvordan folk som Mladic og Karadic fortsatt kan være på
frifot, gir det et visst håp å se at Charles Taylor, etter massivt internasjonalt
press, nå endelig har havnet i Haag.

440 Utviklingen av den internasjonale strafferetten skjer på flere arenaer. Norge vil
spille en aktiv rolle på alle.

En sentral arena er FN, som opprettet straffedomstolene for det tidligere
445 Jugoslavia og for Rwanda. - Byggesteiner i utviklingen av det internasjonale
straffesystemet. Når de nå begynner sin avvikling, vil Norge gi all mulig støtte til
at dette kan skje på best mulig måte, slik at arven fra domstolene blir verdifull
for den videre utviklingen av den internasjonale strafferetten.

450 Det er også gjennom FN grunnlaget for den internasjonale straffedomstolen -
ICC - ble lagt.

Den viktige rollen Norge spilte i etableringsfasen, har gitt oss erfaring,
kompetanse og innflytelse. Innflytelse som er verdifull for et land som ønsker å
455 påvirke.

Og nå som domstolen er i ferd med å finne sin plass i verdenssamfunnet, må vi forvalte vår innflytelse med kløkt. Vårt fokus skal være seier mot straffrihet, ikke
460 nødvendigvis hvert lille slag som utkjempes underveis.

Kampen kan ikke føres på det internasjonale plan alene. ICC, Jugoslavia- og Rwanda-domstolene er avhengige av at hver stat tar sitt nasjonale ansvar.

465 Også her kan Norge påvirke.

Norge har konsekvent gått inn for å styrke FNs rolle i det internasjonale menneskerettighetsvernet. Her har vi sett viktige framskritt. Menneskerettighetsrådet, som erstattet Menneskerettighetskommisjonen, er i
470 gang.

Andre viktige framskritt fra fjorårets toppmøte er en fordobling av budsjettet til Høykommissæren for menneskerettigheter, og økt vekt på menneskerettigheter i alle FNs aktiviteter.

475 Ved opprettelsen av det nye rådet markeres en "ny start" med et multilateralt samarbeid mer preget av åpenhet og dialog sammenlignet med kommisjonens politiserte, konfrontative debatter. Nye valgmekanismer, arbeidsformer og krav til medlemsland skulle skape ny dynamikk.

480 Siden rådets første sesjon i juni i år har det vært to spesialsesjoner; om de okkuperte palestinske områder og krigen i Libanon.

Hva er status så langt?

485 Inntrykket er ganske blandet. De grunnleggende politiske motsetningene er sterke og både den ordinære sesjonen og de to spesialsesjonene var preget av krisen i Midtøsten. Naturlig nok.

490 Men vi ser likevel positive tegn. Rådets første sesjon ga oss utkastet til en ny konvensjon for å bekjempe ufrivillige forsvinninger, med opprettelse av eget overvåkningsorgan. Vi har også fått utkast til en FNs erklæring om urfolks rettigheter.

495 Det er vårt mål at rådet blir det veiskillet som det internasjonale

menneskerettighetsarbeidet fortjener.

500

Det tredje og siste store hovedområde som jeg vil nevne, er FNs evne til å skape utvikling og levere humanitær bistand.

Forebygging av humanitære lidelser er en av organisasjonens viktigste oppgaver.

505

Det er en oppgave som løses stadig bedre. FNs humanitære innsats er på mange måter en modell for hvordan et reformert FN kan fungere.

Sentralt i dette arbeidet står FNs kontor for koordinering av humanitære aktiviteter - OCHA - som Jan Egeland leder. Under hans ledelse har også hele

510

FN fått økt positiv internasjonal oppmerksomhet. Ja, jeg våger den påstanden.

OCHA blir stadig mer sentral og leverer resultater som koordinator for de andre delene av FNs humanitære innsats, Høykommissæren for flyktninger, Verdens matvareprogram, UNICEF og andre.

515

Norge skal fortsatt aktivt støtte FNs humanitære innsats. Og selvsagt også på de områdene som ikke er like synlige i media.

I tillegg til naturkatastrofer står vi overfor politiske konflikter i land som DR Congo, Sudan, Zimbabwe, Sri Lanka, Colombia og andre - som fører til store tap av menneskeliv, et stort antall internt fordrevne og humanitære overgrep.

520

Kanskje er vi blitt flinkere til å sette inn tiltak. Likevel vil verden neppe bli et tryggere sted de nærmeste årene. Risikoen for å bli berørt vil øke mest i de fattigste landene, men den vil også øke for nordmenn. Ja, vi er alle berørt i en global tidsalder.

525

Vi må tenke gjennom hva Norge kan bidra med for å redusere risikoen. På hvilken måte og hvor kan vi gjøre en forskjell? Det er bare på forhånd at en ulykke kan avverges.

530

Vi kan gjøre vårt gjennom et omfattende, systematisk fredsengasjement.

Vi kan gjøre vårt gjennom støtte til forebygging av hiv/aids, malaria og andre

sykdommer, blant annet gjennom internasjonale vaksineprogrammer som GAVI.

540 Vi kan gjøre vårt gjennom fokus på klimaendringer og vår innsats for mer ambisiøse globale klimaavtaler.

Vi kan gjøre vårt gjennom å engasjere alle deler av befolkningen i bistanden, og ved å gi kvinner en sjanse for å delta, bidra og bli lyttet til. Uten kvinners deltakelse, ingen utvikling, viser all erfaring.

545

Men vi kan også gjøre mer.

I tillegg til å styrke evnen til å skape fred, må FN intensivere innsatsen for å forebygge naturkatastrofer. Dette er en kritisk faktor for å bekjempe fattigdom, og for at vi skal kunne nå Tusenårsmålene. Det er et avgjørende bidrag til utvikling.

550

Vi bør se nærmere på tre hovedfaktorer:

555 Å styrke FNs og det internasjonale systemets evne til å gripe inn i politiske konflikter på et tidlig tidspunkt i en konflikt, gjennom megling og andre fredstiltak. Å redusere menneskers sårbarhet for virkningene av naturkatastrofer. Å unngå at menneskelig påvirkning av natur og miljø fører til flom, erosjon og tørke.

560

Sammenlignet med gjenoppbygging, er det langt vanskeligere å få til en effektiv bruk av midler til forebygging.

565

Jeg snakker ikke om å lage en ny FN-arkitektur - men om behovet for et nytt perspektiv. Om behovet for en riktig balanse i måten FN og vi jobber, før - under - og etter en krise.

570 For mange fattige og nødlidende forbindes FN først og fremst med konkret innsats i hvert enkelt land. Mat, vann, helse, skole. FN spiller en helt sentral rolle i utvikling og kamp mot fattigdom.

575 Men vi vet også at FNs arbeid innen utviklingsspørsmål er fragmentert og delvis for lite effektivt. Norge er den femte største bidragsyter til FNs operasjonelle aktiviteter. Det er vår plikt å kreve at pengene brukes effektivt og på en riktig måte. Gjør vi det?

580 I Egypt og i Bangladesh er 20 ulike FN-organer representert, hver med sine staber, systemer og strukturer. I Ghana er det 14 FN-organisasjoner, altså noen færre. Over 20 FN-organer arbeider med spørsmål knyttet til vann. Over 10 arbeider med skolegang og utdanning for jenter.

585 Vår FN-ambassadør i Genève deltar i nærmere 40 styrende organer. FN har formert seg. Det er blitt mange organer. Det er blitt for fragmentert og for løselig styrt.

For mye ressurser forbrukt av systemet. Mindre kommer fram til dem som
590 trenger det på bakken. Den utviklingen må snus.

Derfor var det at toppmøtet i fjor etterlyste større samordning og konsistens.

Derfor var det at Generalsekretæren oppnevnte et høynivåpanel for å reformere
595 FNs innsats innen utvikling, miljø og humanitær bistand; panelet der Jens Stoltenberg ble en av tre statsministere som leder arbeidet.

Det er en anerkjennelse av hva Norge står for, og for at vi selv har stått bak mange av reformforslagene som nå diskuteres.
600

Flere av dere har kommet med konkrete forslag til panelets arbeid. - Takk for innspillene! De har vært nyttige. Både som innspill til listen over våre egne prioriteringer og i å skape positive forventninger til panelets arbeid.

605 Dere kan fortsatt spille en slik konstruktiv rolle i arbeidet med å skape oppslutning om reformarbeidet, spesielt dere som har en internasjonal plattform for dette arbeidet.

Panelets rapport er ikke endelig. Statsministeren regner med at den sendes over
610 til Kofi Annan i høst. Jeg kan derfor ikke gå inn i detaljene omkring de konkrete forslagene.

Men av hovedretningen kan jeg framheve fem forhold:

615

.

620

Først: FNs innsats på landnivå: Panelet vil anbefale at FN opptrer langt mer samlet og samordnet for utvikling i hvert enkelt land. FN skal samles under én leder, med ett program og ett felles budsjett. · For det andre: FN på hovedkvarternivå: Her er det behov for å samle trådene. Slik det er i dag, behandles de enkelte lands programmer i en rekke styrever. Da får vi håpe at signalene og beslutningene som treffes på den måten trekker i samme retning. Men sikkert er det ikke. Panelet vet at beslutningene og pengestrømmene hører sammen. Vi kan forvente oss anbefalinger som viser dette. · For det tredje: Likestilling: FNs arbeid for kvinner og likestilling skal trappes opp. Det må være mulig å slå sammen flere av de mindre enhetene. Det trengs en vaktbikkje og det trengs nyskapende arbeid. Likestilling skal være en mye viktigere del av alle FN-organisasjonenes arbeid. For det fjerde: Bærekraftig utvikling: Hele FN-systemet skal følge opp miljøhensyn bedre. De mange multilaterale miljøavtalene - det er registrert 600 i FN - kan med fordel følges opp mer i sammenheng. · For det femte og til sist: Nødhjelp: De reformer som Jan Egeland har igangsatt skal følges opp. Det er behov for at Nødhjelpsfondet får det volum Egeland har bedt om. Det er nødvendig å arbeide mer systematisk med å forebygge katastrofer.

625

630

635

640

Som dere vet, har statsminister Jens Stoltenberg et sterkt personlig engasjement når det gjelder å virkeliggjøre Tusenårsmål nummer 4 om å redusere barnedødeligheten med to tredjedeler innen 2015. Dette er mulig.

Regjeringen har bestemt seg for å satse målrettet for å bidra til vi når dette.

645

Statsministeren har tatt initiativ til og vil selv delta på et internasjonalt symposium om tusenårsmål nummer fire i New York om halvannen uke - 18. september. Det organiseres i samarbeid med UNICEF, og politiske ledere og eksperter fra en rekke land vil delta.

650

655 Fra norsk side har det over lang tid vært satset bredt på helse i utviklingssammenheng, både i samarbeid både med andre giverland og med land som har store utfordringer på denne sektoren. Særlig i land med svært høy barnedødelighet.

660 Det er også på denne bakgrunnen at jeg sammen med bl.a. mine kolleger fra Frankrike, Brasil og Indonesia vil sette i gang et arbeid for å kartlegge koplingene mellom helse og utenrikspolitikk: Hva er kontaktflatene, hvordan kan vi bidra til at utenrikspolitikken bygger opp om bedre helse; at helseinstitusjoner kommer med når ny infrastruktur skal utvikles; stater bygges?

665 La meg til slutt vende tilbake til det store perspektivet - sosial globalisering.

670 Rettferdig global styring, mer sosial og bærekraftig globalisering, er overordnede utenrikspolitiske mål for meg og for regjeringen. Les Soria Moria - erklæringen.

Også her må vi fokusere på FN; FN er den eneste globale organisasjon med helhetlig mandat, som også omfatter rettferdig fordeling og miljø.

675 For å sikre mer helhetlig global styring, arbeider vi derfor aktivt for å styrke FN også på det økonomiske og sosiale området.

680 Som statsministeren understreket under åpningen av sommerens ECOSOC, er Regjeringen overbevist om at beskyttelse av faglige rettigheter er en forutsetning for rettferdig fordeling, og at rettferdig fordeling er en forutsetning for reelt demokrati, fred og bærekraftig utvikling.

685 Vi drøfter nå hvordan dette kan tas videre under årets generalforsamling. Vi vurderer å ta initiativ til en egen resolusjon om beskyttelse av faglige rettigheter.

690 Men dette er en kontroversiell sak, som krever tålmodighet, strategisk alliansebygging, og samarbeid med likesinnede land, i første rekke EU og andre europeiske land.

Jeg har ønsket en bredere samfunnsdebatt om utenrikspolitikken. Vi tåler det og vi har interesse av det. Vi setter om kort tid i gang arbeidet med utredningen om "Utenrikspolitik i en ny tid". Her vil også vårt FN-politikk være viktig.

695

Da ønsker jeg dere fortsatt godt FN-arbeid, og en god økt for de av dere som skal til New York.

700

Til alle oss i Norge som vil FN vel, vil jeg avslutte med å si at vi skal jobbe for å være strategiske - være FNs venn på et prinsipielt grunnlag, men også søke etter å bidra - til å gjøre en forskjell der vi har forutsetninger for det. - Slik vi gjorde det da vi satset på GAVI og vaksiner til alle barn for seks år siden, som var et presist område, med klare mål, tydelig innsats, skritt for skritt.

705

Norge vil neppe avgjøre reformene av Sikkerhetsrådet. Men på andre områder kan vi - som amerikanerne sier - "punch above our weight" - få til mer enn vår størrelse skulle tilsi. I FN er ikke Norge et lite land. I FN har vi mye større gjennomslag enn folketallet skulle tilsi.

710

Det forplikter og det gir muligheter.

Vi trenger FN. Verden trenger FN. Ikke fordi vi kan våge å håpe på en verden helt etter Charterets bokstav. Men fordi FN og FNs ide er vår beste garanti for sikkerhet.

715

Eller som en amerikansk senator sa det på 1950-tallet; "This organization is not made to take you to heaven. It is made to prevent us from going to hell!"

720

Kilde

http://odin.dep.no/ud/norsk/aktuelt/taler/minister_a/032201-090018/dok-bn.html

Emner

FN, Redegjørelse

725

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/hva-vil-norge-med-fn>